

Od Redakcji

Pierwszy w 2020 roku numer „Terminusa” stanowi kontynuację ostatniego zeszytu z roku ubiegłego, ponownie podejmując tematykę bibliologiczną. Cztery artykuły, które przedstawiamy na naszych łamach, dotyczą różnych aspektów badań nad dziejami książki: produkcji, formy, dystrybucji i recepcji. Różnorodność perspektyw i metodologii (metody bibliograficzna, archiwalna, typograficzna, badania proveniencyjne) wykorzystanych przez ich autorki, a także rozległość przywoływanych przez nie kontekstów dobitnie pokazują, jak fascynującym i złożonym kulturowym fenomenem jest dawna książka.

W pierwszym z publikowanych artykułów, poświęconym postyllom tłumaczonym przez Eustachego Trepkę, Grażyna Jurkowlaniec pokazuje, jak dużą wartość mają dociekania bibliograficzne i archiwalne w połączeniu z analizą typograficzną. Drobiazgowo rozpatrzenie materiałów badanych już przez wielu naukowców pozwoliło rzucić nowe światło na okoliczności powstania pierwszych postyll w języku polskim, a zarazem poczynić nowe ustalenia co do ich genezy. Ponadto umożliwiło wgląd w funkcjonowanie warsztatu Hansa Daubmanna, królewieckiego drukarza pochodzącego z Norymbergi, oraz jego praktyki związane z dystrybucją i promocją książek.

Drugi z przedstawionych tekstów dotyczy ksiąg liturgicznych produkowanych w krakowskiej oficynie Piotrkowczyków w pierwszej połowie XVII wieku. Omawiam je nie jako cenne z muzykologicznego punktu widzenia źródło śpiewów chorałowych, ale przede wszystkim jako książki drukowane. Publikacje tego rodzaju mogły być dla dawnych drukarzy źródłem znacznego dochodu, wymagały jednak dużych nakładów finansowych i długotrwałych przygotowań. Artykuł osadza antyfonarze, graduaty

i psalterze tłoczone przez Piotrkowczyków w szerszym kontekście trydenckiej reformy Kościoła oraz rynku książki liturgicznej przełomu XVI i XVII wieku.

Trzeci artykuł porusza zagadnienia związane z recepcją dawnych ksiązek. Na podstawie szczegółowych analiz proveniencyjnych szesnasto- i siedemnastowiecznych polskich przewodników po Rzymie Martyna Osuch pokazuje pogmatwane ścieżki i losy ksiązek przechodzących z biegiem lat z rąk do rąk i wielokrotnie zmieniających kolekcje. Badaczka przekonuje także, że przewodniki, pisane głównie z myślą o pielgrzymach, nie musiały wcale pełnić przypisywanej im przez autorów funkcji, ale mogły być dla kolejnych posiadaczy cennym źródłem wiedzy o Wiecznym Mieście i punktem wyjściowym podróży odbywających się w wyobraźni czytelnika.

W tekście Aleksandry Winiarskiej poświęconym *Statutowi* Stanisława Sarnickiego (opublikowanemu w Krakowie przez Jana Januszowskiego w 1600 r.) na pierwszy plan wysuwają się zagadnienia graficznego ukształtowania książki. Autorka analizuje zarówno bogaty materiał ilustracyjny i zdobniczy wykorzystany w tym dziele, jak i jego typografię (kompozycję kolumn i łamów, wykorzystane kroje oraz ich funkcje). Przedstawione rozważania prowadzą do wniosku, że drukarz *Statutu* nie tylko umiał trafnie zinterpretować złożoną strukturę tekstu i pokazać ją za pomocą środków typograficznych, ale także potrafił w taki sposób łączyć elementy graficzne i zdobnicze, by osiągnąć określony skutek perswazyjny.

Zeszyt zamyka przygotowana przez Tomasza Kolowcę recenzja *Metrum Leonis, czyli wilczej zbrodni* Leona z Vercelli w opracowaniu Joanny Stadler.

Zapraszam do lektury!
Magdalena Komorowska